

Innberetning v/ Gerd Bolstad

20.8.1980

innberetningsdato

Halgjem

gnr.

bnr,

fk.nr.

gardsnavn

Os

Hordaland

kommune

fylke

eier/bruker

postnummer/adresse

Ad Opprensning av profil gjennom avfalls-
haug ved kleberbrudd i Vargavågen.

dato

18-19/8-198

Resymé:

I forbindelse med planer om utviding av vinter opplagsplassen for båter på sin eiendom i Vargavågen, hadde Os Båtklubb våren 1979 fjernet løse jordmasser fra en liten fjellknaus i den vestligste del av havneområdet som forberedelse til dynamittsprengning senere. (Se innberetning, Bolstad juni 1979). Se fig. 1. Ved dette arbeidet, som for øvrig var godkjent av Teknisk etat i Os kommune, var avfallsmasser etter klebervirksomheten på stedet blitt forstyrret. Over fjellknausen går grensen til eiendommen til "Chr. Michelsen Fond", hvor flere kleberbrudd er blitt registrert i de senere år. Se kopi av ØK-kart vedl. 1. De løse massene med kleberavfall var blitt plassert delvis foran knausen, og delvis oppå avfallshaugen på naboeiendommen, hvor rester av kleberavfall fortsetter ca. 30-40 m. innover i skogen. For at Historisk museum skulle kunne ta stilling til søknad om utsprengning av fjellknausen frem til "Chr. Michelsens Fond", var det nødvendig med en nærmere undersøkelse på stedet.

Feltarbeidet ble utført i dagene 18.-19. august 1980 for båtklubbens regning. Del-

tagere var Kjersti Randers og Gerd Bolstad. Arbeidet besto i en opprenskning og dokumentasjon av profilen i den eksisterende avfallshaug, samt vurdering av muligheten for gjenværende uforstyrrete kulturlag etter kleberforekomster på selve knausen.

De forstyrrete jordmassene består av løst, sandet jordsmonn iblandet store mengder store og små kleberstykker. Avfallshaugen hadde en tykkelse på over 1 m. se foto fig. 2. Jorden er fjernet ned til fjellet, og der er ikke tilbake uforstyrrete lag på fjellknausen. Råstoffet er sannsynligvis tatt ut i bergveggen like ovenfor, hvor en nå finner en konkav utdyping av fjellveggen, med et vannfylt basseng foran. Se fig. 3. I bergveggen finnes et sirkelformet merke etter uttak av emne for kleberbolle. Det kan imidlertid ikke utelukkes at en i tillegg har funnet en kleberåre horisontalt, da der også på "Chr. Michelsens Fond" finnes 3 markerte små vannfylte basseng ved avfallshaugen, ca. 12-15 m fra grensen.

Profilen markerer selve grensen mellom de to eiendommene. Den er tegnet ved hjelp av snor, vater og måleband. Profilen begynner ved overgang til selve bruddet og strekker seg over fjellknausen i nordvestlig/sydøstlig retning, ca. 19 m. Den videre del i nordvest er forstyrret av båtklubbens arbeid, samt av en gammel kjerrevei til sjøen. Profilen gjengies på 4 sider millimeterpapir, med følgende orientering: Vedlegg 2.

Lag 1 betegner hoveddelen av kulturlaget. Det består av lys, rødbrun sandblandet jord med kleberstykker og fliser. Fargen på jordsmonnet veksler noe, trolig etter mengden kleberavfall og etter varierende fuktighet. Kun mellom rute 5-8 er det på tegningen markert en fargeforskjell, som består i at laget nedenfor den stiplede linjen - la - er markert gråere enn øverste lag. Grensen mellom lagene er noe usikkert. I rute 1-5 blir jordsmonnet generelt gråere mot bunnen. I de øvrige ruter er fargen varierende uten at en kan skille ut særlige lag.

Lag 2 (rute 11-13) markerer et linseformet innslag av leire med noe usikre grenser, som ikke forekommer andre steder.

Lag 3 (rute 10-13) angir et markert gråere lag enn ellers i profilen, med tilsvarende konsistens og utseende, men større innhold av kleber. I dette laget finnes 2 parallelle stokker som stakk ut av profilen (rute: 10-11). Stokken til venstre var tilskåret i enden, se fig. 4, den andre var skadet, slik at ev. bearbeidelse ikke lot seg påvise. Ved forsøk på fremgraving av stokkene, viste det seg at steinen som er markert på tegningen var større enn antatt og lå oppå stokken til venstre. Se figur 5. Stokkene ble ivarettatt i tilgjengelig lengde med tanke på datering av en aktiv fase i bruddvirksomheten. Stokkene var 5 og 3 cm tykke.

Lag 4 (rute 10-12) angir innslag av jernutfelling over det grå laget, og som flekker under, markert som lag 5 (rute 12-13).

lag 6 (rute 5-9) angir et mørkt torvholdig lag, også med kleber. I underkant av dette lå bl.a. karfragmenter.

lag 7 (rute 9-10) angir et mørkt geleaktig, leirholdig lag med oljeaktig jernutfelling.

lag 8 lar seg dele i 2 lag, markert som a og b hvorav 8a betegner gammel overflate med torv, og 8b består av et fuktig lag med leirlignende konsistens.

Under kulturlaget er selve fjellknausen, hvor innslag av kleber ikke ble påvist. Under avfallsmassene finnes flere steder en mørk stripe av gammel torv, som ikke er markert på tegningen. Omfanget av fjernete avfallsmasser lar seg ikke beregne, da en må regne med at noe av fjellknausen kan være skutt bort tidligere, slik at utstrekning mot sjøen blir usikker.

Blant ivarettatte kleberstykker nevnes spesielt 8 karfragmenter, hvorav flere typesikre A-kar, og et B-kar (Myrvold Lossius 1977). Disse ble funnet som markert på profiltegningen., og i forstyrrete avfallsmasser. Ved at både A og B kar ble funnet på fjellknausen, må de være tillaget i en tidlig fase av virksomheten i bruddet. Stokkenes plassering i det markerte grå laget oppå gammel torv tilsier også her en tidlig fase. En datering av stokkene skulle derfor ha stor interesse såvel for driften av bruddet som for karene.

2 knakkesteiner er også plukket opp, som begge viser merker av bruk, og de antas å ha sammenheng med utvinningen på stedet. Det blir opplyst at bruddstedet har vært besøkt

for å finne emner til fiskesøkker o.l. helt opp til vår egen tid.

Skal der foretaes videre arbeid på stedet, bør det være en arkeolog til stede, da karfragmenter og andre funn av interesse kan ligge tilbake i jordmassene.

Bergen, 13. oktober 1980

Gerd Bolstad
Gerd Bolstad

Fig. 1 - Kleberhaugen fra N. Avfallshaugen
fortsetter 30 - 40 m innover i
skogen. Bruddsted bak knausen
øverst til venstre i bildet.

Fig. 2 - Stolpe med rester av avfallsmasser.
Vargavågen i bakgrunnen.

Fig. 3 - Tømt kleberåre, med vann-
fylt basseng i forgrunnen.

Fig. 4 - Bearbeidet stokk i profilen, til venstre på tegningen.

Fig. 5 - Stokkene i profilen.

R1/L3-015-360

R3/L4-016-360

R5/L4-016-360

R1/L4-016-360

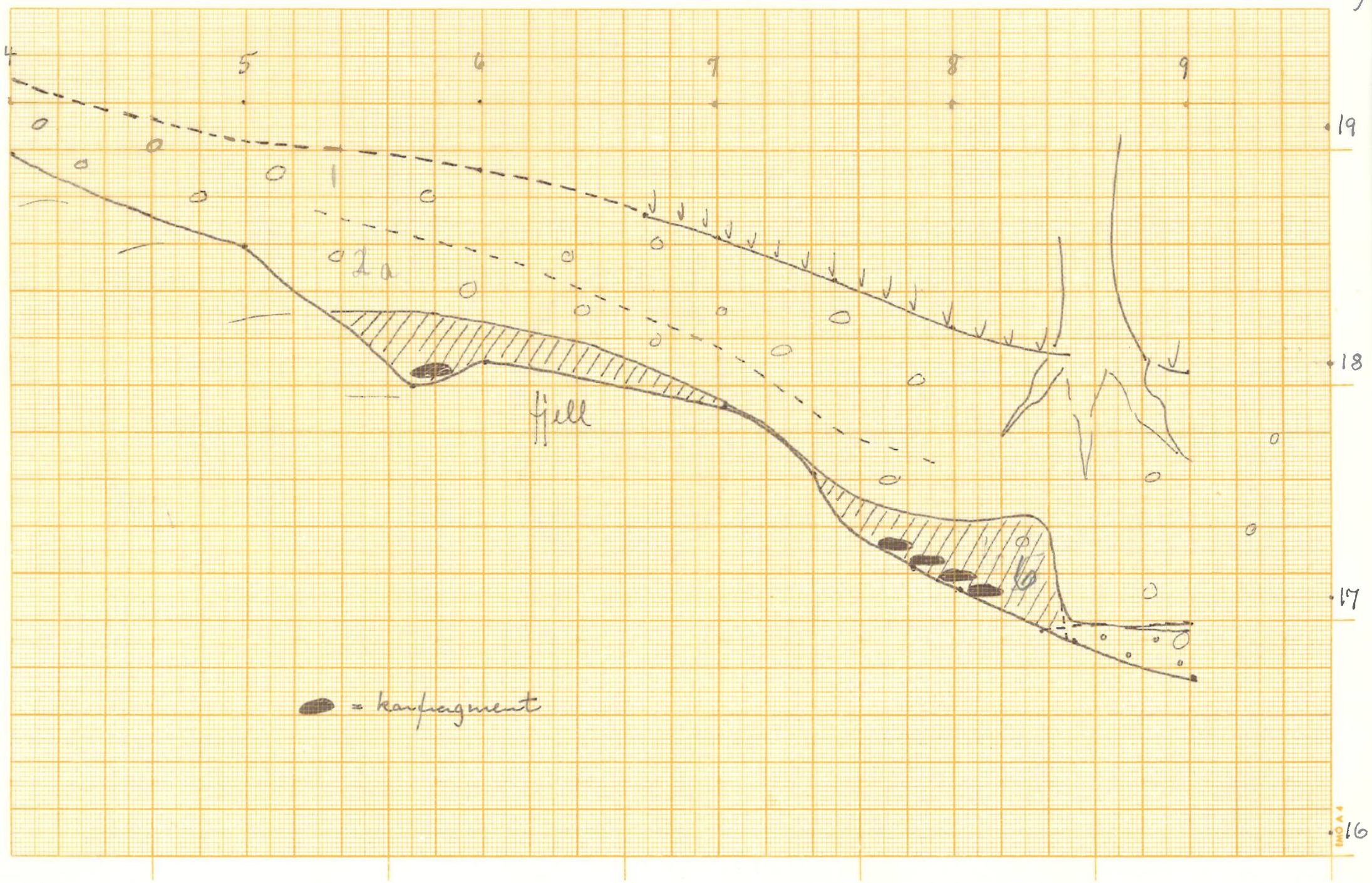
R4/L4-016-360/k.m.3

R2/L3-015-360

R3/L3-015-360

R4/L3-015-360/k.m.2

1389
717

Brude

fjell

fjell

- vv torv
- vv gammel torv
- (S) stein
- [dotted box] leire
- o o 'kleberflis'
- [solid black oval] fjenn
- ||||| tøllandst ^{fulstendig} myr

Målestokk: 1:20

14

15

16

17

18

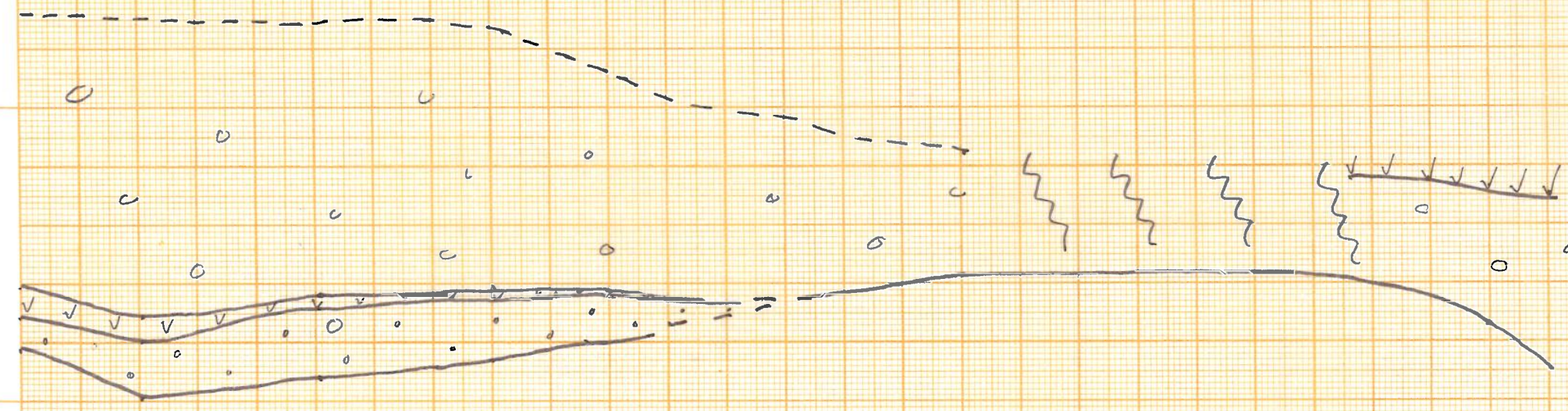
19

18

17

16

15

3)

